

KÜLÜGYMINISZTERIUM
6/PJ/1970. "A-3"

10.
1970. II. 6.

00482/2/1970

Lássák: 1. Jakus elvtárs, J. H. S. 295 Hov (Ber,
2. Matusek elvtárs
3. Randé elvtárs. 712.6

KÜLÜGYMINISZTERIUM FŐI		Legkorábban titkos!
VILÁGOSÍTÓKÉRDÉSEK		Készült 8 példányban
Datum: 1970. II. 6.	Állás: 712.6	7/11 sz. példány
Megjegyzés:		
Jelentés		

az MSZMP KB Politikai Bizottságának és a Kormánynak,

a Varsói Szerződés tagállamai külügyminiszter-helyetteseinek
1970. január 26-27-i szófiai találkozásáról.

A Varsói Szerződés tagállamai prágai külügyminiszteri értekezletének határozata alapján, a Szovjetunió külügyminisztériumának kezdeményezésére, 1970. január 26-án és 27-én Szófiában találkoztak a budapesti Felhívást aláíró szocialista országok külügyminiszter-helyettesei.

A találkozón részt vettek: Radenko Grigorov, a Bolgár Népköztársaság, - Milan Klusak, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, - Josef Winiewicz, a Lengyel Népköztársaság, - Paja Frigyes, a Magyar Népköztársaság, Oscar Fischer, a Német Demokratikus Köztársaság, - Nicolae Ecobescu, a Román Szocialista Köztársaság és Leonid Iljcsov, a Szovjetunió külügyminiszter-helyettese.

A találkozó napirendjén az európai biztonsági értekezlet előkészítésével kapcsolatos információ- és véleménycserre szerepelt. A szovjet elvtársak tanácsára a magyar delegáció előlt arról a szándékáról, hogy külön napirendi pontként szerepeltesse pártunknak a Varsói Szerződés külpolitikai tanácsa vagy bizottsága létrehozására vonatkozó javaslatát.

A külügyminiszter-helyettesek három ülést tartottak. Az első kettőn általános beszámolókra került sor, amelyek során kifejtették kormányunk a biztonsági értekezlet előkészítését illető álláspontját; információt adtak a nyugati kormányok képviselőivel folytatott konzultáciokról; javaslatokat tettek a biztonsági értekezlet előkészítése érdekében folyó munka hatékonyságának növelésére. A harmadik ülésen egyes javaslatok fölött folytattak vitát.

1.

A tanácskozáson először Iljcsov elvtárs szólalt fel. Beszámolója a következőkben foglalható össze.

A Szovjetunió Portugália kivételével Európa valamennyi országával konzultált az európai biztonsági értekezlet előkészítéséről. Konzul-

-/-

Magyar Országos
Levéltár

NY-2001-2002/2 (93.4)

tációi alapján a szovjet kormány arra a következtetésre jutott, hogy a szocialista országok kezdeményozése jól előkészített talajra talált és a biztonsági értekezlet összehívásához megérték a feltételek, a nyilvánvalóan meglévő nehézségek ellenére is van remény annak összehívására.

A prágai külügyminiszteri értekezleteken kidolgozott dokumentumok átnyújtásával és az ezt követő szűles körű konzultációkkal a szocialista országok rátértek a biztonsági értekezlet konkrét előkészítésére, az összehívás gyakorlati kérdéseinek megtárgyalására. Bebizonyították, hogy nem propaganda céllal foglalkoznak az értekezlet összehívásának gondolatával.

A nem szocialista európai országok vonatkozásában mind világosabban rajzolódik ki két irányvonal.

1/ Több ország tartós és pozitív érdeklődést tanúsít az európai biztonsági értekezlet iránt. Ezek egy része aktívan tevékenykedik is az értekezletért, konstruktív javaslatot tesz annak előkészítésére. Közéjük tartoznak az európai semleges országok, továbbá a kisebb NATO-tagállamok többsége, valamint Spanyolország és Franciaország.

A Szovjetunióban nagy figyelmet fordítanak Franciaország magatartására. Eddigi tevékenységét pozitívnak ítélik meg, mert

- lényegében elfogadja a prágai napirendet;
- a napirendre vonatkozó kiegészítő javaslatainak egy része elfogadható;
- elutasítja a Német Szövetségi Köztársaság követelését, hogy az európai biztonsági értekezlet összehívását a Német Szövetségi Köztársaság és egyes szocialista országok között folyó tárgyalásokon elért sikerektől tegyék függővé; vagyis elutasítják a nyugat-német kormányznak azt a törekvését, hogy az európai ügyekben döntőbírói szerephez legyen szert;
- igaz viszont, hogy a Berlinnel kapcsolatos négyhatalmi tárgyalásokon bizonyos előrehaladást kíván elérni az európai biztonsági értekezlet összehívása előtt.

2/ A másik oldalon mind határozottabban alakul ki az értekezlet ellenzőinek tábora. Az Egyesült Államok, Anglia, és a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország kormánykörüi is hivatalos és nem hivatalos lépéseket tesznek a biztonsági értekezlet elodázására, esetleg meghúzására.

Különös figyelmet érdemel az Egyesült Államok tevékenysége, amelynek kormánya mindenképpen meg akarja akadályozni, hogy az értekezlet kérdésében közeledjen egymáshoz a szocialista és a kapitalista országok álláspontja. E cél érdekében még a csalástól és a dezinformációtól sem riad vissza.

Szovjet vélemény szerint Franciaország félelme, hogy a biztonsági értekezlet a két katonai tömb megegyezése lesz e hogy azok az európai államok feje fölött egyezkedhetnek, szintén az amerikaiak aknamunkájából ered.

A NATO decemberi miniszteri tanácsülésének elemzése arra mutat, hogy az Egyesült Államoknak sikerült keresztülvinnie akaratát, az európai biztonság problémáinak tömb-alapokon való megközelítését. A biztonsági értekezlet összehívásának megújítását célozzák a NATO miniszteri tanácsülésének nyilatkozatában szereplő egyes javaslatok is. Ilyenek: a kiegyensúlyozott regionális leszerelés problematikája; a Német Szövetségi Köztársaság "keleti politikájának" kellő fogadtatása, eredményeinek biztosítása; a berlini kérdés megvitatása.

A vezető NATO-hatalmak az ilyen javaslatokkal a végtelenségig az előkészítés szakaszában akarják tartani a biztonsági értekezletet. A javaslatokban szereplő témák nem értek a megoldásra, a kiegyensúlyozott regionális leszerelés tárgyában még a NATO-hatalmak között is alapvető nézeteltérések vannak. Franciaország például nem kívánja ezt a kérdést az európai biztonsági értekezlet elé terjeszteni, ezenkívül egy ilyen téma megtárgyalása a semleges országokat is távol tartaná az európai biztonsági értekezlettől.

Az említett javaslatok nem is tartoznak az európai biztonsági konferencia kompetenciájába. Felvetésük és az az igény, hogy az értekezlet napirendjére tűzzék őket, azt is jelenti, hogy előfeltételeket támasztanak a biztonsági értekezlet összehívásával kapcsolatban. Mindezen okok alapján ezek a javaslatok nem fogadhatók el, a szembe kell szállni az előfeltételek támasztásával is.

A NATO-ülések elemzéséből azonban az is kiderül, hogy az Egyesült Államoknak, Angliának és az európai biztonsági értekezlet összehívását akadályozó más erőknek nem sikerült befagyasztaniuk az értekezlet előkészítését.

A NATO-dokumentumok homályos volta is arra utal, hogy nem sikerült teljesen elhallgattatni az értekezlettel egyetértő NATO-államok hangját. A NATO-nyilatkozatban el kellett ismerniük az európai biztonsági értekezlet gondolatának hasznosságát; a titkárságot további, az európai biztonsági értekezlettel kapcsolatos feladatokkal bízták meg; a nem hivatalos napirendi javaslatok között olyan kérdéscsoportok is szerepelnek (például a kulturális és tudományos együttműködés fejlesztése, az emberi környezet megjavításának problémái), amelyek felvehetőek a biztonsági értekezlet tárgyalási anyagába; a NATO-ülések okmányai nem tartalmaznak kirohanásokat a Német Demokratikus Köztársaság ellen, ebből olyan következtetés vonható le, hogy elvben beleegyeztek annak részvételébe a biztonsági értekezleten.

A pozitív tényezők indítják arra a szocialista országokat, hogy erőteljesen dolgozzanak az európai biztonsági értekezlet összehívása érdekében, s támogassák és erősítsék annak híveit. Az Egyesült Államokat olyan helyzetbe kell hozni, hogy kénytelen legyen beleegyezni az értekezlet összehívásába. Egy ilyen lehetőséggel az Egyesült Államok is számol. Erre utal az a tény, hogy először biztosította a maga számára az értekezleten való esetleges részvétel jogát, s csak azután kezdte meg ellene az aknamunkát.

II.

A szovjet küldöttség értékelésével alapjában valameennyi külügy-miniszterhelyettes egyetértett, felszólalásaikban nem volt lényeges különbség. A román delegáció vezetője viszont nem adott konkrét értékelést vagy információt, felszólalása általánosságokban mozgott.

Néhány felszólaló egyéb kérdésekre is szót helyezett. Fischer elvtárs, a Német Demokratikus Köztársaság külügyminiszterhelyettese részletesen foglalkozott a Német Szövetségi Köztársaság kormányának jelenlegi politikájával. Rámutatott, hogy Bonn változatlan igénye az egész német nép kizárólagos képviselőire kétségbevonja a Német Demokratikus Köztársaságnak az értekezleten való egyenjogú részvételét, s veszélyezteti az értekezlet sorsát.

Winiewicz elvtárs említést tett a Német Szövetségi Köztársaság és a Lengyel Népköztársaság között küszöbön álló véleménycseréről az Odera-Neisse határ kérdésében. Egyébként hangsúlyozta, hogy ez a téma nem tárgya az értekezletnek, de jelentőségteljes abból a szempontból, hogy megmutathatja, milyen stádiumban áll az európai biztonság egyik fontos tényezőjének, a második világháború után kialakult határok elismerésének a lehetősége. Bár ezeknek a tárgyalásoknak nagy jelentőséget tulajdonítanak, annak is tudatában vannak, hogy Lengyelország biztonsága az Elbánál kezdődik.

III.

A biztonsági értekezlet előkészítésével kapcsolatos teendőket illetően több megállapítás és javaslat hangozott el.

A/ Egyértelmű helyeslésre találtak az alábbiak:

1/ A szocialista országok az európai biztonsági értekezlet összehívására tett felhívásukkal, majd napirendi javaslataikkal kezükbe vették a politikai kezdeményezést ebben a fontos kérdésben. A kezdeményezést a továbbiakban is meg kell őrizni és újabb és újabb lépésekkel kell lökést adni az értekezlet előkészítésének.

-/-

2/ A prágai dokumentumok, a szocialista országok által javasolt napirendi pontok továbbra is alkalmasak és hasznosak az európai biztonsági értekezlet előkészítésére, fokozottabban kell azonban hangsúlyozni, hogy készek vagyunk minden konstruktív javaslat napirendre tűzésének megvizsgálására.

Ezzel kapcsolatban többen támogatták a magyar delegáció javaslatát, hogy a második napirendi pontot (a gazdasági együttműködés fokozása) egészítsük ki a kulturális együttműködés kérdéseivel. Iljicsov elvtárs hangsúlyozta, hogy a Szovjetunió civileg nem ellenzi a javaslatot, de nyilvános elfogadásával várni kellene, amíg valamilyen ellenszolgáltatást kapunk ezért az engedelméért.

3/ A nyugati hatalmak képviselőivel folyó kétoldalu konzultációk lehetőségét még nem merülték ki, s hasznosan vihetik előre a biztonsági értekezlet előkészítését. A konzultációkat azonban hatékonyabbá lehet tenni, azokon szorgalmazni kell a prágai dokumentumok konkrét meg tárgyalását.

Nem volt ellenvetés azzal a magyar javaslattal szemben, hogy a kétoldalu konzultációk adta lehetőségek kimerülése után célszerű lenne áttérni a többoldalu konzultációk szervezésére. Ezek alkalmasak lehetnek a kapitalista országok között a biztonsági értekezlettel kapcsolatban keletkezett ellentétek kihasználására.

4/ A biztonsági értekezlet összehívásának időpontját illetően tartjuk magunkat eddigi vonalunkhoz, azaz készek vagyunk az értekezletet ez év első felében megtartani, de nem zárkózunk el az időponttal kapcsolatos észszerű vélemények megvitatásától.

5/ Figyelembe véve több nyugati ország felvetését is, hasznos lenne foglalkozni az európai biztonsági rendszer intézményesítésének problémáival. Iljicsov elvtárs külön megbeszélésünkön felvetette, hogy a későbbiek során - amikor azzal a finnnek is egyetértünk - helyes lenne néhány tagu előkészítő bizottság létrehozása.

6/ A Varsói Szerződés tagállamainak külügyminiszterei május elején, a NATO tavaszi miniszteri tanácsulása előtt üljenek össze és értékeljék az eddig folytatott munkát, s a nyugati országok álláspontját. Az értekezletnek a legfontosabb tartalmi kérdéseket illetően nyilatkozatot kellene elfogadnia, amelyben néhány kérdéssel kapcsolatos értékelésünk és esetleges új javaslataink szerepelnének.

Felmerült annak a gondolata is, hogy az értekezlet után nyilvánosságra lehetne hozni azokat a Prágában elfogadott dokumentumokat, amelyek a javasolt napirendi pontokhoz kapcsolódnak, amelyeket eddig bizalmasan kezeltünk, s csak az európai kormányokhoz jutottak el a csehszlovák diplomáciai szolgálat útján.

-/-

Szóba került, hogy a gazdasági együttműködést tárgyaló magyar javaslatokat - amennyiben találkoznak a tervezett szakértői értekezlet egyetértésével - a külügyminiszeri tanácskozás elé kellene terjeszteni, s jóváhagyásuk esetén nyilvánosságra lehetne őket hozni.

A miniszeri tanácskozást kétoldalu konzultációkon és a miniszterhelyettesek munka-összejövetelein kell előkészíteni.

B/ Az alábbi javaslatok nem találkoztak egyértelmű helyesléssel, részben mert többen ellenesték azokat, részben mert a vitában nem tértek rájuk vissza.

1/ Egyértelmű ellenzére talált a román külügyminiszterhelyettes javaslata, hogy két-három hónapon belül hívják össze az európai biztonsági értekezlet előkészítő ülését Bukarestben. Javaslata szerint ezen a találkozón az értekezlet előkészítésének gyakorlati módszereit, a napirenddel, a technikai előkészítéssel kapcsolatos kérdéseket kellene megvitatni. Az egyes országokat külügyminiszterhelyettesek, esetleg külügyminisztériumi főosztályvezetők képviselnék.

A külügyminiszterhelyettesek általában nem vetették el egy előkészítő értekezlet gondolatát, azonban a román elvtársak által javasolt időn belül azt túl korainak tartották. Kifejtették: még sok két- és többoldalu konzultációra lesz szükség ahhoz, hogy tisztázódjék, milyen tartalmi és szervezeti kérdéseket kell megvitatni egy esetleges előkészítő értekezleten. Ha idő előtt hívnánk össze egy ilyen értekezletet, többet ártanánk az ügynek mint használnánk.

A lengyel külügyminiszterhelyettes szerint több európai ország számára az is problémát okozna, ha az előkészítő találkozóra szocialista ország fővárosában kerülne sor.

A román külügyminiszterhelyettes a vita után újra szót kért és azt javasolta, hogy az előkészítő értekezletet ne két-három, hanem három-négy hónapon belül hívják össze, s hogy az érdekelte szocialista országok külügyminiszterhelyettesei a közeljövőben üljenek össze és vitassák meg az addigra kidolgozásra kerülő román elgondolásokat és javaslatokat. Kikötésbe helyezte, hogy a román kormány ebben a kérdésben megkeresi a baráti országok kormányait. A román miniszterhelyettes az utóbbi javaslatokra nem történt reagálás.

2/ Ugyancsak a román külügyminiszterhelyettes javasolta, hogy az európai biztonsággal és együttműködéssel, valamint az értekezlettel kapcsolatban fel kell használni az ENSZ fórumait, különösen az ENSZ jubileumi üléseket és az ENSZ Európai Gazdasági Bizottságát.

A román javaslattal szemben Hljcsov elvtárs tett megjegyzést: felhívta a figyelmet az Európai Gazdasági Bizottság tevékenységével

-/-

kapcsolatos negatív tapasztalatokra és arra, hogy ez a szerv nem tekinthető egyetemes európai szervezetnek, mert nem tagja a Német Demokratikus Köztársaság.

3/ A cseh-szlovák és a lengyel külügyminiszterhelyettes felvetette, hogy az európai biztonsági értekezlet előkészítése során fel kellene használni két fontos évfordulót, - a német fasizmus feletti győzelem huszonötödik és a Varsói Szerződés megalapításának tizenötödik évfordulóját.

4/ A lengyel külügyminiszterhelyettes szövé tette: ha nem is fogadjuk el tárgyalási témaként a kiegyensúlyozott regionális lezserelésre vonatkozó nyugati javaslatokat, foglalkoznunk kellene a regionális nukleáris lezsereléssel. Ez nagy figyelmet kellene a kis államok körében. Kösölte, hogy a témával kapcsolatban igyekezzenek néhány formulát kidolgozni.

5/ Többen javasolták, hogy nem kellene elzárkózni az Egyesült Államok és Kanada részvétellel kapcsolatos álláspontunk nyilvánosságra hozásától, s hogy a legközelebbi miniszteri értekezlet ebben a kérdésben is nyilatkozhatna.

6/ Többen támogatták a magyar delegáció javaslatát, hogy a biztonsági értekezlet előkészítése során a nemzetközi közvélemény jobb megnyerésére jobban fel kellene használni a sajtó erejét. Ennek érdekében a májusi külügyminiszteri értekezlet után a részt vevő külügyminiszterek nagyobb szabású sajtóértekezletet tarthatnának, esetleg kerakasztal-vitákat rendezhetnek, stb.

7/ Sanki sem ellenozte a magyar delegációnak azt a javaslatát, hogy a májusi miniszteri értekezletre Budapesten kerüljön sor.

IV.

Felszólalásában a magyar delegáció vezetője - hivatkozva Kádár elvtársnak a Varsói Szerződés tagállamai pártjainak első titkáraihoz írt levélére - kifejtette, hogy szükség lenne a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének alárendelten közpolitikai tanács vagy bizottság alakítására. Ezt különösen az indokolja, hogy a Varsói Szerződés országainak az elkövetkező években egyik legfontosabb feladatuk az európai biztonsági értekezletek előkészítésében való aktív közreműködés lesz s ez feltételezi a Varsói Szerződés országai között a legszorosabb közpolitikai koordinációt.

A vitában - a román külügyminiszterhelyettes kivételével - valamennyien egyetértettek a javaslattal. Többen utaltak rá, hogy pártjuk első titkára Kádár elvtárhoz írandó válaszában támogatja a javaslat megvalósítását.

-/-

A román külügyminiszterhelyettes kifejtette, hogy akárcsak korábban, jelenleg is szükségtelennek tartják a javasolt szerv létrehozását. Úgy vélik, hogy a külpolitikai koordináció megvalósítható egy ilyen bizottság létrehozása nélkül is, ahogyan ez eddig is történt. Minden nehézség nélkül össze lehet hívni a külügyminiszterek vagy a helyettesek értekezletét, a ezt sürűbbé is lehet tenni.

A magyar delegáció vezetője válaszolt a román külügyminiszterhelyettes felszólalására, annak érvelését nem kellően megalapozottnak és nem meggyőzőnek minősítette. Kérte a román küldöttség vezetőjét, hogy javasolja kormányának a kérdés újbóli megvizsgálását. Megismételte, hogy szükséges lenne annak a kérdésnek különböző szintű eszmecsereken való megvitatása.

A román külügyminiszterhelyettes ígéretet tett, hogy az elhangzott javaslatokról és az értekezlet álláspontjáról tájékoztatja kormányát.

V.

A külügyminiszterhelyettesi egyeztetésből az alábbi következtetések és feladatok adódnak:

1/ A külügyminiszterhelyettesi találkozó hasznos volt, mert megismerkedhettünk a többi szocialista országnak az európai biztonsági értekezlet előkészítésével kapcsolatos helyzetértékelésével, munkájával és javaslataival. Ugyanakkor meg kell állapítani, hogy a külügyminiszterhelyettesek nem összegezték az előttünk álló konkrét feladatokat, különösen a külügyminiszteri értekezlet előkészítésének feladatait.

2/ A külügyminiszterhelyettesi találkozóról kiadott lénykommunikó hasznos szolgálatot tett abból a szempontból, hogy jelezte: a szocialista országok továbbra is aktívan kívánnak foglalkozni az európai biztonság és együttműködés kérdéseivel és az európai értekezlet előkészítésével.

3/ Javasoljuk, hogy jegyzékben forduljunk minden érdekelt szocialista ország kormányához és hivatalosan ajánljuk fel a májusban esedékes külügyminiszteri értekezlet színhelyül Budapestet.

4/ A külügyminisztérium készen áll a külügyminiszteri értekezlet előkészítéséhez, dolgozza ki a magyar felszólalás irányelveit, a miniszteri értekezlet elé terjesztendő magyar javaslatokat.

-/-

5/ Az európai gazdasági együttműködés formáit tárgyaló magyar vitaanyagot a szovjet elvtársak megjegyzésének kézhezvétele után véglegesíteni kell és megküldeni a budapesti Felhívást aláírt szocialista államoknak. Arra kell törekedni, hogy a szocialista országok szakértőinek tanácskozását lehetőleg március elejéig összehívjuk, hogy az anyagot a miniszteri értekezlet elé lehessen terjeszteni.

6/ A Kádár elvtárs levelére a hivatalos válaszok beérkezése után javasoljuk a román párt- és állami vezetőknek, hogy tartsunk kétoldala párt-konzultációt a javaslatunk tárgyában. Javasoljuk, hogy a magyar delegációt Komócsin Zoltán elvtárs vezesse.

Budapest, 1970. február 2.

(Pujá Frigyes)